

Συνομιλώντας με τον Παντελή Οικονόμου για την αγγειοπλαστική του Φοινιού

Από τα βάθη των αιώνων μέχρι σήμερα

Η αγγειοπλαστική τέχνη εμφανίστηκε στη ζωή των Κυπρίων από τη Νεολιθική εποχή. Το χωριό Φοινί ανέπτυξε μια ξεχωριστή και μακρά παράδοση στην αγγειοπλαστική, η ιστορία της οποίας χάνεται μέσα στους αιώνες. Ήταν ένα από τα τέσσερα σημαντικότερα κέντρα αγγειοπλαστικής τέχνης στην Κύπρο (Λάπηθος, Βαρώσι, Φοινί, Κόρνος). Η τέχνη αυτή αποτέλεσε προσοδοφόρο επάγγελμα για μεγάλο αριθμό κατοίκων. Ολόκληρες οικογένειες ζούσαν από το επάγγελμα αυτό, μοιράζοντας σε όλη την Κύπρο τις πήλινες κατασκευές τους. Οι άνδρες ήταν κυρίως πιθαράδες. Οι γυναίκες κατασκεύαζαν ως επί το πλείστον αντικείμενα για τη μεταφορά και φύλαξη των γεωργικών προϊόντων και του νερού.

Της
**Φωτεινής
Παπαδοπούλου**

Σήμερα, αν και η ενασχόληση με την τέχνη ως επάγγελμα έχει εκλείψει, παραμένουν ορισμένοι λάτρεις της, που με το μεράκι και την αγάπη τους σμιλεύουν τον πηλό και δημιουργούν αξιοθαύμαστα έργα. Ένας από αυτούς είναι και ο κ. Παντελής Οικονόμου, με καταγωγή από το όμορφο Φοινί. Ο κ. Οικονόμου, ο οποίος είναι καθηγητής στο Γυμνάσιο-Λύκειο Ομόδους και διαμένει μόνιμα στο Φοινί, εκτός του ότι δέχεται πολλές παραγγελίες για διάφορες πήλινες κατασκευές, είναι και εκπαιδευτής αγγειοπλαστικής, μεταλαμπαδεύοντας την τέχνη σε όσους συμμετέχουν στα βιωματικά εργαστήρια που πραγματοποιούνται στο χωριό, με χορηγία από το Υφυπουργείο Τουρισμού. Ο «Π» μίλησε με τον κ. Οικονόμου, ο οποίος μιλά για την παράδοση του χωριού στην αγγειοπλαστική, όσο και για τα βιωματικά εργαστήρια.

Παράδοση στα πήλινα

Μιλήστε μας λίγο για την ιστορία και τις απαρχές της ενασχόλησης των κατοίκων του Φοινιού με τον πηλό. Τι κατασκεύαζαν παλαιότερα, για ποια χρήση και για ποιο σκοπό, συνήθως;

Η τέχνη αυτή συνυπάρχει με την ίδρυση του Φοινιού από τον 15ο αιώνα, ίσως και πιο πριν. Η ανάγκη φύλαξης διαφόρων προϊόντων και παρασκευής κρασιού από τη μια και η αφθονία του χώματος στην περιοχή, κατάλληλο για την κατασκευή τέτοιων χρηστικών αγγείων, από την άλλη, οδήγησαν στην άνθηση της συγκεκριμένης τέχνης στο Φοινί. Οι αγγειοπλάστες και αγγειοπλάστριες του χωριού κατασκεύαζαν αγγεία πολλών ειδών, μεγεθών και χρήσεων. Για την παρασκευή του κρασιού, κατασκεύαζαν τα μεγάλα πιθάρια όπου τοποθετούσαν τα σταφύλια για να φτιάξουν το κρασί. Κατασκεύαζαν κούμνες και κούρελλους για την παρασκευή τραχανά και τη φύλαξη λαδιού, ξηρών καρπών, καλλουμιών και παστών κρεάτων. Για τη φύλαξη νερού, κατασκεύαζαν κούζες και πότηδες. Για τη μεταφορά νερού από το ένα μέρος στο άλλο, κατασκεύαζαν τα τζιβερίτια. Επίσης, αυτά χρησίμευαν και ως κυψέλες μελισσών για την παραγωγή μελιού.

Η πώληση των πήλινων αντικειμένων τότε γινόταν στα γειτονικά χωριά ή όχι μόνο;

Η πώληση αυτών των αγγείων προοριζόταν για τα γύρω χωριά αλλά συχνά «ταξίδευαν» μέχρι την Πάφο και τη Λεμεσό, από εμπόρους που

Υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από τον κόσμο, πρώτον γιατί είναι δωρεάν και δεύτερον, διότι η αγγειοπλαστική είναι και μια δραστηριότητα αγχολυτική και δημιουργική

Προέρχομαι από οικογένεια αγγειοπλαστών. Αγάπησα πολύ αυτήν την τέχνη διότι αγαπώ την παράδοση και τη βοηθώ να μην χαθεί, είναι πολύ δημιουργική

έρχονταν στην περιοχή και αντάλλαζαν τα προϊόντα τους με αγγεία.

Ποια η ιδιαιτερότητα του χώματος στο Φοινί, που το κάνει να προσφέρεται για ανάπτυξη της αγγειοπλαστικής;

Στην περιοχή του Φοινιού υπήρχε και υπάρχει το κατάλληλο, αργιλώδες και κοκκινωπό χώμα για την κατασκευή αυτών των αγγείων. Το χώμα αυτό ονομάζεται φοινικούν ή φοινός (κοκκινωπό). Από εδώ προέρχεται και η πρώτη εκδοχή του ονόματος του χωριού Φοινί. Επίσης, να πούμε ότι η κατασκευή χρηστικών αγγείων σταμάτησε τη δεκαετία του '80. Σήμερα κατασκευάζονται μικρά διακοσμητικά αγγεία.

Βιωματικά εργαστήρια

Πόσα εργαστήρια επιχορηγεί το Υφυπουργείο Τουρισμού και σε ποιους απευθύνονται;

Σήμερα, στο Φοινί, με την τέχνη της αγγειοπλαστικής ασχολούνται μόλις τρία άτομα. Η κυρία Ελένη Θεοδώρου, η κυρία Γιώτα Αριστείδου και ο υποφαινόμενος. Πριν περίπου δύο χρόνια, το Υφυπουργείο Τουρισμού, θέλοντας να προωθήσει και να κάνει γνωστή την τέχνη της αγγειοπλαστικής αλλά και άλλων παραδοσιακών τεχνών, εξήγγειλε ένα πρωτοποριακό «σχέδιο επιχορήγησης επισκέψιμων εργαστηρίων χειροτεχνίας και οινογαστρονομίας». Τα εργαστήρια αυτά, είκοσι επτά ως για κάθε επαγγελματία ή ερασιτέχνη, επιχορηγούνται από το Υφυπουργείο Τουρισμού. Πέραν της αγγειοπλαστικής, πραγματοποιούνται εργαστήρια ζωγραφικής, γλυπτικής, καρεκλοποιίας, αγιογραφίας, υφαντικής και άλλα, και στόχο έχουν την ανάπτυξη του πο-

λιτιστικού τουρισμού και του τουρισμού της υπαίθρου. Οι επισκέπτες, Κύπριοι και ξένοι, έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν στα εργαστήρια τη διαδικασία κατασκευής προϊόντων χειροτεχνίας, να μάθουν την ιστορία τους και να συμμετάσχουν σε βιωματικές δραστηριότητες.

Υπάρχει ενδιαφέρον από τον κόσμο; Κυρίως ποιες ηλικίες ανταποκρίνονται;

Υπάρχει μεγάλο ενδιαφέρον από τον κόσμο, πρώτον γιατί είναι δωρεάν και δεύτερον διότι η αγγειοπλαστική είναι και μια δραστηριότητα αγχολυτική και δημιουργική. Μικροί και μεγάλοι έρχονται και καταπνάνονται με αυτήν την τέχνη και αρκετοί από αυτούς είναι ταλέντα. Όμως, το ενδιαφέρον τους «τελειώνει» με το τέλος του βιωματικού εργαστηρίου. Δεν θέλουν να ασχοληθούν με την τέχνη αυτή, την οποία βρίσκουν πολύ ενδιαφέρουσα αλλά και κοπιαστική (συλλογή χώματος, μεταφορά στο σπίτι, ζύμωμα πηλού και λοιπά).

Τι πρέπει να κάνει κάποιος που ενδιαφέρεται;

Αν κάποιος ενδιαφέρεται να παρακολουθήσει ένα βιωματικό εργαστήριο, μας ενημερώνει με ένα τηλεφώνημα 2-3 μέρες πριν και ορίζονται η μέρα και η ώρα. Τα τηλεφώνά μας μπορεί να τα βρει από τις δικές μας διαφημίσεις ή από τις ανακοινώσεις του Υφυπουργείου Τουρισμού.

«Αγάπησα την τέχνη»

Μιλήστε μας για την αγάπη σας για την αγγειοπλαστική και τι σας προσφέρει αυτή η ενασχόληση.

Άρχισα να ασχολούμαι με αυτήν

την τέχνη πριν από τέσσερα χρόνια. Αξίζει να αναφέρω ότι η μητέρα μου ασχολείτο με την αγγειοπλαστική, η αδελφή της (θεία μου), ένας θείος μου και δύο παππούδες μου. Προέρχομαι από οικογένεια αγγειοπλαστών. Αγάπησα πολύ αυτήν την τέχνη διότι αγαπώ την παράδοση και τη βοηθώ να μην χαθεί και επίσης είναι πολύ δημιουργική. Δεν στέκομαι μόνο στις παραδοσιακές κατασκευές. Υλοποιώ δικές μου ιδέες. Κατασκευάζω πήλινα ρολόγια τοίχου, πατερίμες, μπρελόκ και άλλα. Η τέχνη αυτή είναι μια έκφραση συναισθημάτων και βιωμάτων. Ο εσωτερικός κόσμος του αγγειοπλάστη μεταφέρεται μέσα από τον πηλό και παίρνει διαφορετικές μορφές στα αγγεία. Ο πηλός είναι μια μαγεία.

Πού οφείλεται το περιορισμένο ενδιαφέρον των νέων όσον αφορά τη συνέχιση της παράδοσης του χωριού στην αγγειοπλαστική;

Δυστυχώς, μέχρι τώρα τουλάχιστον, δεν υπάρχει ενδιαφέρον από νέους για να πάρουν τη σκυτάλη για συνέχιση της τέχνης αυτής. Ίσως στο μέλλον να υπάρξει ενδιαφέρον. Αλλά, είναι κατανοητό ότι το επάγγελμα του αγγειοπλάστη είναι ένα επίπονο επάγγελμα και όχι τόσο προσοδοφόρο. Δηλαδή, παλαιότερα, προσέφερε οικονομικές λύσεις σε κάποιον αν ασχολιόταν και εξ ολοκλήρου με αυτό, τώρα όμως δεν συμβαίνει το ίδιο. Υπάρχουν ορισμένοι νέοι που είναι μόνιμοι κάτοικοι του χωριού και μάλιστα έχουν δημιουργήσει οικογένειες εδώ, όμως, καταφεύγουν σε άλλες εργασίες, στα γύρω χωριά ή στη Λεμεσό, για τα προς το ζην.